

Когнітивно-дискурсивні аспекти дослідження мови

УДК 811.11-112

О. М. Дуброва

Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова

Просте ускладнене речення як монопредикативна структура

Дуброва О. М. Просте ускладнене речення як монопредикативна структура. В статті розглядаються семантико-синтаксичні ознаки, які свідчать про ускладнення простого речення. Характеризується позиція простого ускладненого речення відносно простого неускладненого і складного речень. Уточнюється поняття «просте ускладнене речення». Аналізуються синтаксичні категорії предикативність (як універсальна для кожного речення надкатегорія) і додаткова предикативність / напівпредикативність (як одна з властивостей ускладненого речення). Висвітлюються відношення між членами сурядної конструкції, компоненти якої виступають виразниками пропозиції і носіями додаткової предикативності і разом з предикативною основою утворюють семантично ускладнене речення.

Ключові слова: *просте ускладнене речення, пропозиція, предикативність, додаткова предикативність (напівпредикативність), ускладнені конструкції, сурядні конструкції, субординація, координація.*

Дуброва О. Н. Простое осложненное предложение как монопредикативная структура. В статье рассматриваются семантико-синтаксические признаки, которые указывают на осложнение простого предложения. Характеризуется позиция простого осложненного предложения относительно простого неосложненного и сложного предложений. Уточняется понятие «простое осложненное предложение». Анализируются синтаксические категории предикативность (как универсальная для каждого предложения надкатегория) и дополнительная предикативность / полупредикативность (как одно из свойств осложненного предложения). Описывается связь между членами сочинительной конструкции, компоненты которой являются средством выражения пропозиции и носителями дополнительной предикативности и вместе с предикативной основой образуют семантически осложненное предложение.

Ключевые слова: *простое осложненное предложение, пропозиция, предикативность, дополнительная предикативность (полупредикативность), осложненные конструкции, сочинительные конструкции, субординация, координация.*

Dubrova O. M. Simple complicated sentence as a monopredicative structure. The article considers semantic-syntactic features that indicate complication of a simple sentence. A sentence is considered to be complicated if it realizes two or propositions, one of which is less communicatively valuable.

The position of the simple complicated sentence in reference to the simple sentence and to the compound / complex one is characterized. The complicated sentence has a structure of a simple sentence but its semantic load is closer to a compound / complex one.

The term "simple complicated sentence" is defined as syntactic monopredicative structure that has additional predicativity (half-predicativity) when main information is being commented on thus realizing two or more prepositions, and has syntactic means of coordination such as conjunctions, particles, pronouns, modal words, repetitions, word-order, intonation.

The syntactic categories predicativity (as a universal above category for any sentence) and additional predicativity / half-predicativity (as one of simple complicated sentence features) are analyzed. Predicativity in linguistics is considered to be correlation of the sentence content to the reality; it is the syntactic category that forms the sentence by giving its content the character of message about any fact of the reality. Half-predicativity is the syntactic meaning that partly coincides with the predicative one but doesn't form the sentence.

The constructions that make a sentence complicated are homogeneous parts; detached secondary parts; parenthetic words and elements; direct addresses. Such constructions have additional predicativity. Due to the above given constructions a complicated sentence never corresponds to the predicative minimum of the sentence.

Parts of coordinative construction are means of expressing proposition and mediums of additional predicativity and together with predicative base form semantically complicated sentence.

Key words: *simple complicated sentence, proposition, predicativity, additional predicativity (half-predicativity), complicated constructions, coordinate constructions, subordination, coordination.*

Одним з актуальних питань сучасної лінгвістики залишається питання семантичного ускладнення простого речення. Синтаксична категорія предикативності є основою для віднесення речення до елементарно простого або семантично ускладненого. Дослідження ускладненого речення відбуваються переважно в

граматичному і структурно-семантичному аспектах, залишаючи поза увагою аналіз інформації, яку виражають ускладнені речення, і спосіб її представлення.

Дослідженням проблеми ускладнення простого речення займалися Л. К. Дмитрієвої (1981), А. Ф. Пряткіної (1990), О. О. Шахматова (2001), Г. М. Манаєнка (2003), А. К. Мойсієнка (2006). Праці Н. С. Валгіної (1991) з синтаксису та

А. П. Загнітко (2009, 2011) з синтаксису та теоретичної граматики також висвітлюють питання ускладненого простого речення. Наукові розвідки з даного питання представлені в статтях У. М. Федулової (2013), Р. В. Козак (2015), О. В. Кульбабської (2015).

Метою нашої розвідки є розгляд основних семантико-синтаксичних ознак простого ускладненого речення.

Завдання статті:

- схарактеризувати семантико-синтаксичних ознаки простого ускладненого речення;
- з'ясувати позицію простого ускладненого речення відносно простого неускладненого і складного речень;
- уточнити поняття «просте ускладнене речення»;
- проаналізувати синтаксичні категорії предикативність і додаткова предикативність (полупредикативність).

Основу структури простого двоскладного речення становлять предикативні відношення, представлені підметом і присудком. «Наявність у реченнєвій структурі вторинних семантико-синтаксичних відношень сигналізує про семантичну неелементарність речення, оскільки такі відношення виникають внаслідок згортання самостійних речень, репрезентуючи окремі пропозиції» [11:104–116].

Відображення двох і більше пропозицій в простому реченні поставило питання про його ускладненість. «Число речень в тексті завжди менше їх пропозиціональних змістів» [12:15–28].

Ускладнене речення, на переконання Р. В. Козак, є системою одиниць, утворених на основі простого речення :

- 1) як результат злиття двох і більше пропозицій;
- 2) за допомогою додатково поданих об'єктних і суб'єктних смислів чи елементів інших пропозицій, які не набули предикативного оформлення;
- 3) шляхом уведення додаткової пропозиції, яка не включена до позиційної і синтагматичної структури речення [10:118–122].

Отже, у семантично елементарному реченні наявна лише одна пропозиція, а просте речення вважається семантично ускладненим, якщо в ньому реалізується дві або більше пропозицій [7:545–546], де одна з пропозицій має меншу комунікативну цінність. «Ускладнене речення – це не лише відображення того, скільки пропозиція дійсно «бачить» мовець, тобто залучає в розумовий процес, але й того, яким він бачить їх співвідношення, а також які здійснює комунікативні дії над ними» [12:15–28].

Кількість пропозицій Г. Н. Манаєнко називає інформаційним обсягом основних комунікативних синтаксичних одиниць – простого, ускладненого і складного речень. Використання людиною тієї чи іншої зазначеної синтаксичної одиниці відображає її «креативну предметну рефлексію» [12:15–28].

Неелементарне або ускладнене речення за структурою відносять до простого речення, хоча конструкція ускладненого речення вважається перехідною між простим і складним реченням [8:64, 410]. Так, А. П. Загнітко зазначає, що ускладнене речення «генетично споріднене зі складним» і є результатом «еволюції загальної структури складного речення» [7:541].

Підставою для віднесення ускладненого речення до простого виступає монопредикативність, при цьому семантичне навантаження ускладненого речення є більш складним ніж у простому реченні [12:15–28].

Будучи простим за структурою, за функціональним характером ускладнене речення наближається до складного, поєднуючи в собі ознаки як простого, так і складного речень [15].

Термін «ускладнене речення» зустрічається у праці О. О. Шахматова «Синтаксис русского языка» (О. О. Шахматов, 2001) і визначається як відокремлення або як наявність напівпредикативних відношень у реченні [23:291].

Л. К. Дмитрієва тлумачить ускладнене речення як монопредикативну структуру з ознаками «напівпредикації» [6:31].

Як явище конструктивного синтаксису розглядає ускладнене речення А. Ф. Прияткіна, стверджуючи, що ускладнення «зумовлене вираженням у простому реченні додаткової предикації і внутрішньорядних відношень (відношень між членами сурядної конструкції), яким відповідає певний набір власне-синтаксичних засобів (сполучники, частки, займенники, модальні слова, слова-зв'язки, повтори, а також порядок слів й інтонаційні засоби)» [16:10–11].

Описуючи ускладнення як граматичне явище, що характеризується формально-синтаксичним виявом, А. П. Загнітко трактує ускладнене речення як речення, у структурі якого наявні певні типи синтаксичних відношень, які зводяться до двох основних типів – додаткова предикативність і внутрішньорядні відношення [7:543].

Ускладнене речення – це просте речення, у якому є додаткова предикативність крім тієї, що створена предикативною основою речення [15].

Ускладнене речення – це речення з одним предикативним центром (монопредикативне), у складі якого знаходяться відносно самостійні синтаксичні конструкції [16:6].

Формально-синтаксичне ускладнення – це наявність у реченні компоненту, який несе

додаткову інформацію, має структурно додаткову синтаксичну позицію, не реалізує валентність основних членів речення і не має самостійної предикації [22].

Г. М. Манаєнко досліджує ускладнене речення в інформативно-дискурсивному аспекті, вбачаючи його сутність у представленні співвідношення двох одиниць інформації, які мають різний комунікативний статус – основний і коментування [13].

Призначення ускладнюючих конструкцій полягає в коментуванні основної інформації, що виступає засобом організації інформації в тексті. Ускладнюючі конструкції співвідносяться не з інформаційними, а саме комунікативними інтенціями того, хто говорить: їх задача полягає не в донесенні інформації, а в її коментуванні. «Сутність ускладненого речення як одиниці мови полягає в представленні співвідношення двох одиниць інформації, які мають різний комунікативний статус: основний і коментування» [12:15–28].

Г. Н. Манаєнко описує три типи операцій або комунікативних дій ментально-модусного характеру. (Кожне речення має два типи номінативних значень: пропозицію і модус, де пропозиція виражає судження («стан справ»), а модус – ставлення мовця до даного судження [4]). Науковець зазначає, що саме мовець надає одиницям інформації основний або коментований комунікативний статус шляхом злиття, розщеплення і додавання пропозиції. Злиття є редуцією однакового складу мовного виразу другої пропозиції. Розщеплення – це трансформація складу мовного виразу основної пропозиції. Інкорпорування (додавання) – включення редукованого складу мовного виразу другої пропозиції в складі мовного виразу основної пропозиції. Кожен тип операції здійснюється з метою зазначення або представлення другої пропозиції. Таким чином, в мовному вираженні пропозицій спостерігаються редуція, трансформація і інкорпорування мовного матеріалу [12:15–28].

Аналіз тлумачень ускладненого речення дає нам змогу констатувати, що ускладнене речення репрезентує синтаксичну монопредикативну структуру, яка має:

- 1) додаткову предикативність (напівпредикативність), коли крім основної інформації представлено її коментування, і таким чином реалізується дві або більше пропозицій;
- 2) внутрішньорядні відношення, виражені власне-синтаксичними

засобами (сполучники, частки, займенники, модальні слова, слова-зв'язки, повтори, порядок слів, інтонація).

До ускладнених конструкцій відносять речення з однорідними членами, з відокремленими другорядними членами, із вставними і вставленими компонентами, звертаннями. Наявність хоча б однієї з цих синтаксичних структур і робить речення ускладненим. На відміну від формально-синтаксичного елементарного речення, просте ускладнене речення ніколи не відповідає предикативному мінімуму речення [18:411]. Ускладнюючі засоби мають додаткову предикативність, яка пов'язана з основною [1:73].

Ускладнені конструкції А. П. Загнітко називає семантико-синтаксичними моделями, до яких відносять:

- 1) відокремлені члени (напівпредикативні конструкції);
- 2) однорідні члени;
- 3) звертання, що не перебувають у позиції підмета;
- 4) вставні і вставлені слова або конструкції;
- 5) опосередковані другорядні члени [8:543].

Г. М. Манаєнко виокремлює такі ускладнюючі категорії:

- 1) ряди однорідних членів речення;
- 2) приєднувальні конструкції;
- 3) пояснюючі конструкції;
- 4) порівняльні звороти [12:15–28].

Визначивши додаткову предикативність як одну з властивостей ускладненого речення, вважаємо за потрібне розглянути синтаксичні категорії – предикативність і напівпредикативність.

Предикативність у мовознавстві розглядається як віднесеність змісту речення до об'єктивної реальності [5; 18:328–330]; як синтаксична категорія, яка формує речення, надаючи його змістові характеру повідомлення про той чи інший факт реальної дійсності [21].

Без предикативності немає речення як одиниці спілкування. Зв'язок речення з дійсністю відбувається шляхом представлення змісту у певному часі, плані – реальному або ірреальному, віднесення до певної особи [18:328–330].

«Предикативність виражає осмислене співвіднесення в часі й способі ознаки (дії, якості або властивості) з предметом думки і тим самим робить речення одиницею, що оформлює і повідомляє окрему думку» [21].

У двоскладних реченнях носієм предикативності є присудок, в односкладних – так званий головний член речення. Основними засобами вираження предикативності є граматичні форми часу й способу дієслів-присудків та дієслівних зв'язок, інтонація, порядок слів [18; 21].

Проаналізувавши різні тлумачення предикативності, згідно з якими предикативність – це ознака речення, синтаксична категорія, властивість присудка, обов'язковий суб'єктивний смисл у складі речення, комунікативна надкатегорія, В. В. Сопачова визначає *предикативність* як синтаксичну надкатегорію, «яка є універсальною для кожного речення і до складу якої обов'язково входить категорія модальності, категорія синтаксичного часу, який залежить від модальності речення, і категорія синтаксичної особи» [17].

Науковці пов'язують ускладнення з напівпредикативністю (додатковою предикативністю) – «особливим синтаксичним значенням, що виступає близьким до предикативного» [7:542].

А. К. Мойсієнко підкреслює, що «додаткова предикативність завжди передбачає наявність «основної» предикативності, тому не є реченневотвірною категорією [14:9].

Розрізняють два види напівпредикативності: пряму і непряму.

Пряма напівпредикативність реалізується як власне напівпредикативність і як додаткова дієслівна предикативність:

а) власне напівпредикативність – це синтаксичні відношення між відокремленим членом речення, вираженим іменною частиною мови, та пояснюваним ним субстантивним членом речення, наприклад: *Її очі, широкі й розкриті, прикулися до чорної небесної глибини (Ю. Смолич);*

б) додаткова дієслівна предикативність утворюється відокремленими членами речення, вираженими дієприслівниками і дієприслівниковими зворотами. Відрізняється від власне напівпредикативності тим, що передбачається дієслівною належністю, вказуючи на активну ознаку суб'єкта, наприклад: *Село Бидлівці, як і кожне подільське село, розташувалося на пагорбі, спадуючи слободами в долини, до ставів (Ю. Смолич) [18:411].*

А. Ф. Прияткіна зазначає, що пряма напівпредикативність виражається граматичними формами і є вербалізованою через наявну у реченні словоформу, яка виступає носієм функції додаткової предикативності [16:21].

А. К. Мойсієнко вказує, що «на відміну від власне предикативності, категорія додаткової предикативності свідчить про наявність внутрішньої реченневої структури, співвідносною з предикативною, але такою, що не має самостійного значення» [14:9].

Непряма напівпредикативність має два різновиди: згорнута і прихована:

а) згорнута напівпредикативність властива субстантивним зворотам (відокремленим додаткам), що можуть бути розгорнуті в суб'єктно-

предикатну конструкцію, наприклад: *А я не знаю нічого ніжного, окрім берези (Леся Українка). – А я знаю лише берези і більш нічого ніжного.*

б) прихована (відображена) напівпредикативність властива конструкціям, у яких наявні спільні присудки, тобто одна частина повторює (відображає) зміст іншої, наприклад: *Степан згадував, хоча й не часто, рідне село (В. Підмогильний) [18:411] – Степан згадував рідне село, він згадував його не часто.*

Щодо непрямої напівпредикативності А. Ф. Прияткіна пише, що вона «не міститься у словоформі, а виявляється у непрямих показниках: на це може вказувати другорядний член речення» [16:21]. Наприклад, *Остан досить скоро повернувся, але без куртки (В. Підмогильний).*

Даючи визначення ускладненому реченню, лінгвісти відзначають і притаманні таким реченням *внутрішньорядні відношення*, які визначаються як відношення між членами сурядної конструкції [2].

Сурядний зв'язок ускладнює просте речення. Сурядні компоненти виступають виразниками пропозиції і носіями додаткової предикативності і разом з предикативною основою утворюють семантично ускладнене речення [1:72].

У сучасній лінгвістиці набула поширення точка зору, що сурядні конструкції не є словосполученнями, ними виступають сполучення слів, поєднаних підрядним зв'язком. Підтвердження цієї точки зору знаходимо у таких визначеннях словосполучень. Так, Г. Удовиченко виокремлює у словосполученнях лише один тип синтаксичного зв'язку – підрядний і констатує, що «у них (словосполученнях) один із двох (або кількох) елементів є...граматично (чи семантично) панівним, пояснюваним, а другий (або другі) – залежним, пояснюючим» [20:17].

А. П. Загнітко: «словосполучення – це синтаксична одиниця, яка складається з двох і більше, пов'язаних підрядним зв'язком, повнозначних компонентів, один з яких є стрижневим (головним), другий – залежним» [7:51].

Н. С. Валгіна називає словосполученням таке «сислове і граматичне об'єднання слів у складі речення ..., яке виявляє підпорядковувальні властивості слів» [3:22].

М. В. Балко, відстоюючи позицію неприналежності сурядних конструкцій до словосполучень, доводить свою точку зору через аналіз їх функціонального навантаження. Він акцентує на номінативній функції словосполучень, які «позначають одне, хоча й розчленоване, поняття», і робить висновок, що «сурядні конструкції перебувають поза межами категорії словосполучень, адже, теоретично не маючи обмежень у кількості компонентів, сурядні ряди можуть включати до свого складу досить різні за

семантикою слова, не позначаючи, таким чином, єдиного поняття» [2].

Аналіз функціонального аспекту словосполучень також доводить, що сурядні конструкції не належать до розряду словосполучень. Словосполучення виступає «частковим знаком ситуації, що несе одиничні порції інформації про неї» і репрезентує «проміжну ланку між словом та висловлюванням, перебуваючи ближче до висловлювання» [19:17].

А сурядні конструкції не можуть бути частковими знаками ситуації [2].

Таким чином, М. В. Балко кваліфікує синтаксичні конструкції, побудовані на основі сурядного зв'язку, як ряд і виокремлює такі кваліфікаційні ознаки ряду: «сурядний зв'язок між компонентами та їх спільну співвіднесеність, логіко-семантичну єдність, переважно морфологічну однотипність і тотожність синтаксичних функцій» [2]. Не залежачи один від одного, члени ряду об'єднані спільним відношенням до ще одного члена ряду, але це відношення може бути семантично різноманітним. «Синтаксичний зв'язок між словоформами ряду виражається сполучником, його еквівалентом або відповідною інтонацією» [2].

Досліджуючи сурядний компонент як засіб семантико-синтаксичного ускладнення простого речення, С. Г. Алексєєва констатує, що «результатом взаємодії сурядних компонентів і простого елементарного речення є поліпропозитивна, поліпредикатна, але монопредикативна побудова з імпліцитними компонентами, яка містить внутрішньо рядні відношення або додаткову предикативність, пов'язану з основною» [1:76].

Наявність власне-предикативного ядра та супровідних компонентів у реченні є основою для виділення формально неускладнених та формально ускладнених речень [7:456].

Формально елементарне і формально ускладнене просте речення розрізняються за:

- 1) складом другорядних членів речення (синтаксичних позицій);
- 2) характером синтаксичних відношень;
- 3) типами синтаксичного зв'язку;
- 4) формальними засобами побудови речення [7:544].

«Ускладнене речення на відміну від формально елементарного речення не може бути зведеним до головних членів: у ньому наявні відносно самостійні синтаксичні позиції, які займають слова або цілісні групи слів. Поширення в ускладненому реченні відбувається за іншим принципом, ніж в елементарній структурі: поширювач безпосередньо включається в речення» [7:544].

Щодо організації формально ускладненого простого речення на відміну від формально

елементарного простого речення, то в ньому «використовуються власне-синтаксичні засоби: сполучники, частки та інші слова службової функції (займенники, вставно-модальні слова). Сполучник завжди є показником ускладненого речення і сполучникам належить головна роль в ускладненні простого речення [7:544].

Але і формально неускладнені і формально ускладнені речення можуть бути семантично складними.

Семантично складним вважається таке формально елементарне речення, у якому реалізуються дві і більше пропозицій: *Через хворобу хлопець не ходив до школи. – Хлопець хворів і Хлопець не ходив до школи* [7:456].

Такі речення мають:

- прислівні другорядні члени (наприклад, *Веселкою моя надія грала (Леся Українка)*);
- детермінантні члени, що стосуються підметово-присудкової основи речення загалом (наприклад, *Павук заворушився в небі... (В. Поліщук)*);
- компоненти, що перебувають у подвійному синтаксичному зв'язку (наприклад, *Люди стояли на майдані тихі і замріяні, заглиблені у себе (М. Рачук)* [7:456–457].

Семантично складними, поліпропозитивними можуть бути і прості, синтаксично елементарні побудови, бо «нарошення змісту й розширення форми простого речення може і не ускладнювати конструкцію» [9:63].

Формально ускладнені – семантично ускладнені прості речення «є наслідком трансформації відповідних складних речень у прості» [7:457].

Семантичне ускладнення простого речення призводить і до граматичного ускладнення. Семантично ускладнене речення містить повідомлення про кілька ситуацій [1:73].

З граматичного погляду будь-яке ускладнення йде шляхом субординації або координації [7:545; 18:411–412].

Відокремлені другорядні члени, виражені дієприкметниковими, дієприслівниковими, порівняльними, прийменниково-іменниковими зворотами, розширюють і ускладнюють структуру простого речення на основі субординації (кожен такий компонент синтаксично підпорядковується якомусь членові елементарної структури, наприклад, дієприслівник чи дієприслівниковий зворот підпорядковується дієслівному членові) [18:411–412].

Ускладнення на основі координації – це ускладнення однорідними, уточнюючими, пояснювальними членами [7:545; 18:411–412].

Кількість позицій при цьому не збільшується, але речення ускладнюється і семантично, і

синтаксично завдяки виникненню відношень між координованими членами [7:545].

Проведений аналіз лінгвістичних праць, присвячених дослідженню простого ускладненого речення, дає нам змогу констатувати, що наявність кількох пропозицій у реченні свідчить про його ускладненість. Просте ускладнене речення займає проміжну позицію між простим і складним реченням, наближаючись за структурою до простого речення, а за семантичним навантаженням – до складного. Однією з властивостей простого

ускладненого речення виступає додаткова предикативність (полупредикативність), яка виражається ускладненими конструкціями: однорідними членами речення, відокремленими другорядними членами, вставними і вставленими компонентами, звертаннями. Перспективу подальших досліджень вбачаємо в необхідності вивчення інформації, яку виражають ускладнені конструкції.

Література

1. Алексеева С. Г. Сурядний компонент як засіб семантико-синтаксичного ускладнення простого речення / С. Г. Алексеева. // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія: Філологічні науки. – 2011. – Кн. 2. – С. 72–76.
2. Балко М. В. До питання про статус сурядних конструкцій у їх співвідношенні з категорією словосполучення [Електронний ресурс] / М. В. Балко – Режим доступу до ресурсу: <http://bo0k.net/index.php?p=chapter&bid=1434&chapter=1>
3. Валгина Н. С. Синтаксис современного русского языка : учеб. для вузов по спец. «Журналистика» / Н. С. Валгина. – М. : Высш. шк., 1991. – 432 с.
4. Википедия [Електронний ресурс]. – Режим доступа к ресурсу: [ru.wikipedia.org/wiki/Модус_\(лингвистика\)](http://ru.wikipedia.org/wiki/Модус_(лингвистика))
5. Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: uk.wikipedia.org/wiki/Предикативність
6. Дмитриева Л. К. Осложняющие категории и осложнение предложения в современном русском литературном языке: автореф. дис. на получение научн. степени доктора филол. наук / Л. К. Дмитриева. – Л. : изд-во ЛГУ, 1981. – 48 с.
7. Загнітко А. П. Теоретична граматика сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис / А. П. Загнітко. – Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. – 992 с.
8. Загнітко А. П. Український синтаксис: теоретико-прикладний аспект / А. П. Загнітко. – Донецьк, 2009. – 137 с.
9. Кадомцева Л. О. Ускладнення речення у світлі сучасної синтаксичної теорії / Л. О. Кадомцева // Українське мовознавство. – К., 1989. – Вип. 16. – С. 60–65.
10. Козак Р. В. Синтаксичний концепт ускладненого речення сучасної української мови / Р. В. Козак // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка. Філологічні науки. – 2015. – № 40. – С. 118–122.
11. Кульбабська О. Семантико-синтаксичні відношення рівня простого речення / О. Кульбабська // Типологія та функції мовних одиниць : наук. журн. на пошану член-кореспондента НАН України Івана Романовича Вихованця / [редкол. : Н. М. Костусяк (гол. ред.) та ін.]. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2015. – № 2 (4). – С. 104–116.
12. Манаенко Г. Н. Когнитивная природа основ системы осложняющих категорий в современном русском языке / Г. Н. Манаенко // Язык. Текст. Дискурс: [межвузовский научный альманах] / Под ред. проф. Г. Н. Манаенко. – Ставрополь, 2006. – 228 с. – С. 15–28.
13. Манаенко Г. Н. Осложненное предложение в языке и речи: очерки по теории и методологии исследования / Г. Н. Манаенко. – Ставрополь: изд-во СГУ, 2003. – 395 с.
14. Мойсієнко А. К. Структурно-семантична організація простого ускладненого речення: [навчальний посібник] / А. К. Мойсієнко. – К. : видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2006. – 167 с.
15. Поняття про синтаксичне ускладнення простого речення, семантичне та формальне ускладнення, типи формального ускладнення [Електронний ресурс] / Електронна бібліотека StudLib. – Режим доступу до ресурсу: studlib.info/psikhologiya/1876205
16. Прияткина А. Ф. Русский язык. Синтаксис осложненного предложения / А. Ф. Прияткина. – М. : Высшая школа, 1990. – 176 с.
17. Сопачова В. В. Предикативність як синтаксична категорія (проблема визначення статусу та обсягу поняття) [Електронний ресурс] / В. В. Сопачова. – Режим доступу до ресурсу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/movoznavstvo/2010/119-106-16.pdf>
18. Сучасна українська літературна мова : [навч. посібник для студ. вищ. навч. закл.] / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плещ [та ін.]; за ред. С. О. Карамана. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 560 с.
19. Тулина Т. А. Функциональная типология словосочетаний / Т. А. Тулина. – К. – Одесса : Вища шк., 1976. – 176 с.
20. Удовиченко Г. М. Словосполучення в сучасній українській літературній мові / Г. М. Удовиченко. – К. : Наук. думка, 1968. – 288 с.
21. Українська радянська енциклопедія (УРЕ): в 12 томах [Електронний ресурс]. – 1974–1985. – Режим доступу до ресурсу: <http://leksika.com.ua/ure/>
22. Федулова У. М. Осложнение простого предложения в современном русском языке / У. М. Федулова // Вестник Ленинградского государственного университета имени А. С. Пушкина. Серия Филология. Выпуск 3. – СПб. : ЛГУ имени А. С. Пушкина, 2013. – 228 с. – С. 66 – 69.

23. Шахматов А. А. Синтаксис русского языка / А. А. Шахматов. – М. : Наука, 2001. – 398 с.

References

1. Alekseieva, S. H. (2011) Suriadnyi komponent yak zasib semantyko-syntaktychnoho uskladnennia prostoho rechennia [Complex component as a means of semantic-syntactic complication of a simple sentence]. *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu im. Mykoly Hoholia. Serii: Filolohichni nauky*. [Scientific notes of the Nizhyn Nikolai Gogol State University. Series: Philological Sciences] no. 2, pp. 72–76. [in Ukrainian]
2. Balko, M. V. Do pytannia pro status suriadnykh konstruktiv u yikh spivvidnoshenni z katehoriieiu slovospoluchennia [On the question of the status of complex structures in their relation to the category of phrases]. Available at: <http://book.net/index.php?p=chapter&bid=1434&chapter=1>
3. Valgina, N. S. (1991) Sintaksis sovremennogo russkogo [The syntax of the modern Russian language]. Moscow : Vyssh. shk. [in Russian]
4. Wikipedia Available at: [ru.wikipedia.org/wiki/Modus_\(lingvistika\)](http://ru.wikipedia.org/wiki/Modus_(lingvistika))
5. Wikipedia Available at: uk.wikipedia.org/wiki/PredikativnIst
6. Dmitrieva, L. K. (1981) Oslozhnyayushchie kategorii i oslozhnenie predlozheniya v sovremennoe russkom literaturnom yazyke [Complicating categories and complication of supply in the modern Russian literary language] (PhD Thesis), Lviv : LGU. [in Russian]
7. Zagnitko, A. P. (2009) Teoretychna hramatyka suchasnoi ukrainskoi movy. Morfolohiia. Syntaksys [Theoretical grammar of contemporary Ukrainian language. Morphology. Syntax]. Donetsk : TOV VKF BAO. [in Ukrainian]
8. Zagnitko, A. P. Ukrainskyi syntaksys: teoretyko-prykladnyi aspekt [Ukrainian Syntax: Theoretical and Applied Aspect]. Donetsk. [in Ukrainian]
9. Kadomtseva, L. O. Uskladnennya Uskladnennia rechennia u svitli suchasnoi syntaktychnoi teorii [Complication of the sentence in the light of modern syntactic theory]. *Ukrainske movoznavstvo [Ukrainian linguistics]* no. 16, pp. 60–65. [in Ukrainian]
10. Kozak, R. V. (2015) Syntaktychnyi kontsept uskladnenooho rechennia suchasnoi ukrainskoi movy [The syntactic concept of the complicated sentence of modern Ukrainian language]. *Visnyk Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu im. I. Ohienka Filolohichni nauky [Visnyk Kamianets-Podilskyi National University. named after I. Ogienko. Philological Sciences]*, no. 40, pp.118–122. [in Ukrainian]
11. Kulbabska, O. (2015) Semantyko-syntaktychni vidnoshennia rivnia prostoho rechennia [Semantic-syntactic relations of the simple sentence level]. *Typolohiia ta funktsii movnykh odynyts : nauk. zhurn. na poshanu chlen-korespondenta NAN Ukrainy Ivana Romanovycha Vykhovantsia [Typology and functions of the linguistic units: scientific journal on the honor of Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine I R. Vovchannets]*. Lutsk : Skhidnoievrop. nats. unt im. Lesi Ukrainky. no 2 (4), pp. 104–116. [in Ukrainian]
12. Manaenko, G. N. (2006) Kognitivnaya priroda osnov sistemyi oslozhnyayushchih kategoriiv v sovremennoe russkom yazyke [Cognitive nature of the foundations of a system of complicating categories in modern Russian] *Yazyk. Tekst. Diskurs : [mezhvuzovskiy nauchnyy almanah] [Language. Text. Discourse: intercollegiate scientific almanac]*. Stavropol, pp. 15–28. [in Russian]
13. Manaenko, G. N. (2003) Oslozhnennoe predlozhenie v yazyke i rechi: ocherki po teorii i metodologii issledovaniya [A complicated sentence in language and speech: essays on the theory and methodologies of research]. – Stavropol : SGU. [in Russian]
14. Moisiienko, A. K. (2006) Strukturno-semantychna orhanizatsiia prostoho uskladnenooho rechennia: navchalnyi posibnyk [Structural-semantic organization of a simple complicated sentence: textbook]. Kyiv : Kyivskiy universytet. [in Ukrainian]
15. Poniattia pro syntaktychne uskladnennia prostoho rechennia, semantychno ta formalne uskladnennia, typy formalnoho uskladnennia [Electronic journal]. *Elektronna biblioteka StudLib*. Available at: studlib.info/psikhologiya/1876205
16. Pryiatkina, A. F. (1990) Russkiy yazyk. Sintaksis oslozhnennogo predlozheniya [Russian language. Syntax of Complicated Proposal]. Moscow : Vysshaya shkola. [in Russian]
17. Sopachova, V. V. Predykativnist yak syntaktychna katehoriia (problema vyznachennia statusu ta obsiahu poniattia) [Predictability as a syntactic category (the problem of determining the status and scope of the concept)] [Electronic journal]. Available at: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/movoznavstvo/2010/119-106-16.pdf>
18. Karaman, S. O., Karaman, O. V., Pliushch, M. Ya (2011) Suchasna ukrainska literaturna mova : [navch. posibnyk dlia stud. vyshch. navch. zakl.] [Contemporary Ukrainian Literary Language: [Manual for students of higher educational institutions]. Kyiv : Litera LTD. [in Ukrainian]
19. Tulya, T. A. (1976) Funktsionalnaia typolohiia slovosochetanyi [Functional typology of word combinations]. Odessa : Vyshcha shk. [in Russian]
20. Udovychenko, H. M. (1968) Slovospoluchennia v suchasni ukrainskii literaturnii movi. [Word-combination in the modern Ukrainian literary language]. Kyiv : Nauk. dumka. [in Ukrainian]
21. Ukrainska radianska entsyklopediia (URE): v 12 tomakh [Ukrainian Soviet Encyclopedia (URE): in 12 volumes] [Electronic journal]. Available at: <http://leksika.com.ua/ure/>
22. Fedulova, U. M. (2013) Oslozhnenie prostogo predlozheniya v sovremennoe russkom yazyke [Complication of a simple sentence in modern Russian language]. *Vestnik Leningradskogo gosudarstvennogo universiteta imeni A. S. Pushkina. Seriya Filologiya. [Bulletin of the Leningrad State University named after A. S Pushkin. The Philological Series]* SPb. : LGU imeni A. S. Pushkina. no.3, pp. 66 – 69. [in Russian]
23. Shahmatov, A. A. (2001) Sintaksis russkogo yazyka [Syntax of the Russian language]. Moscow : Nauka. [in Russian]